

คำวินิจฉัย (พัตวา) จุฬาราชมนตรี ที่ 08/2556

เรื่อง การรับรองเครื่องหมายฮาลาลยาแผนปัจจุบัน

คำถาม : ยาแผนปัจจุบันที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมและแคปซูลที่ทำมาจาก
เจลลาตินสามารถให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลได้หรือไม่ ?

คำวินิจฉัย

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحابه أجمعين ... وبعد :

ยาแผนปัจจุบันบางชนิดมีแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสม เช่น ยาธาตุ ยาแก้ไอบางชนิด เป็นต้น และเนื่องจากแอลกอฮอล์เป็นองค์ประกอบสำคัญของสุราและเมรัยทุกชนิด เมื่อดื่มเข้าไปจะออกฤทธิ์ ทำให้มีอาการมึนเมา ซึ่งการออกฤทธิ์ทำให้มีอาการมึนเมานั้นเป็นเหตุผลหลักในการบัญญัติห้าม การเสพสุราและของมึนเมาทุกประเภท บรรดานักนิติศาสตร์อิสลามมีความเห็นตรงกันว่า การนำ วัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้มีอาการมึนเมามาใช้เป็นยารักษาโรคนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามในกรณีที่ไม่มีความ จำเป็นขั้นอุกฤษฏ์และมีตัวยาอื่นมาทดแทนในการรักษาโรคได้⁽¹⁾

ส่วนในกรณีที่มีความจำเป็นขั้นอุกฤษฏ์ในการใช้ตัวยาที่มีส่วนผสมของวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้ มีอาการมึนเมา เช่น แอลกอฮอล์ เป็นต้น กอปรกับไม่มีตัวยาอื่นซึ่งเป็นที่อนุมัติมาทดแทนในการ รักษาและแพทย์ผู้ชำนาญการที่เชื่อถือได้แนะนำให้ผู้ป่วยใช้ตัวยาที่มีส่วนผสมของวัตถุออกฤทธิ์ที่ ทำให้มีอาการมึนเมานั้น นักนิติศาสตร์อิสลามมีความเห็นต่างกันเป็น 2 ทศนะดังนี้

1. ไม่นอนุญาตให้ใช้สุราหรือวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้มีอาการมึนเมาเป็นยารักษาโรค ยกเว้นเมื่อ สุราหรือวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้มีอาการมึนเมาถูกทำให้เจือจางลงในตัวยาและไม่มีสี กลิ่น รสของสุรา หรือวัตถุออกฤทธิ์เหลืออยู่อีก ก็อนุญาตให้ใช้เป็นยารักษาโรคได้ ตามทศนะของนักวิชาการสังกัด มัชฮับอัล-สะนะฟีและอัล-มาลิกีย์ ส่วนนักวิชาการสังกัดมัชฮับอัช-ชาฟีอีให้รายละเอียดเป็น เจื่อนไขเพิ่มเติมว่า จะต้องไม่มีสิ่งอื่นที่สะอาดนำมาใช้เป็นตัวยาทดแทนได้ และแพทย์ที่น่าเชื่อถือ

(1) รือตตุลมุหฺตีร : 4/215, อัล-กาฟีฟ ฟิฟิกฮิ อะฮฺลิลมะดีนะฮฺ อัล-มาลิกีย์ : หน้า 188, อัล-มััจญมูอ์ : 9/41, อัล-มุฆนีย์ : 8/308, กิชาฟุลกินาฮ์ : 2/77, อัล-มุฮฺตัลลา : 1/177, 7/404

ได้สั่งให้จ่ายตัวยาดังกล่าวแก่ผู้ป่วยหรือผู้ป่วยรู้ถึงสรรพคุณของตัวยาที่มีส่วนผสมดังกล่าว เพราะเคยทดลองใช้กับโรคนั้นๆ มาก่อนแล้ว ส่วนนักวิชาการสังกัดมัชฮับอัล-ฮัมบะลีญ ถือว่าการใช้สุราเป็นตัวยาไม่ว่าจะเป็นสุราเพียงอย่างเดียว หรือถูกผสมให้เจือจางในตัวยาก็ตามเป็นสิ่งต้องห้าม⁽¹⁾

2. อนุญาตให้ใช้สุราหรือวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้มีอาการมึนเมาในการรักษาโรคได้ เมื่อไม่มีตัวยาอื่นซึ่งเป็นที่อนุมัติในการรักษาโรคนั้นๆ และแพทย์ผู้ชำนาญการได้แจ้งแก่ผู้ป่วยว่า การดื่มสุราหรือวัตถุออกฤทธิ์นั้นจะทำให้ผู้ป่วยหายจากอาการป่วยได้ ทศนะที่สองนี้เป็นประเด็นหนึ่งของนักวิชาการสังกัดมัชฮับอัล-ฮะนะฟีญและอัช-ชาฟีอีญบางส่วน ทั้งนี้ เมื่อขนาดปริมาณของสุราหรือวัตถุออกฤทธิ์นั้นไม่ถึงขั้นทำให้มึนเมา⁽²⁾

ดร.อับดุลฟัตตาหฺมะฮฺมูด อิดรีส อาจารย์ภาควิชานิติศาสตร์เปรียบเทียบมหาวิทยาลัยอัล-อัชฮัร ได้ให้นำหนักแก่ทศนะที่หนึ่ง ซึ่งเป็นทศนะของนักวิชาการสังกัดมัชฮับอัล-มาลิกียฺและอัช-ชาฟีอีญ ตลอดจนนักวิชาการที่เห็นด้วย โดยถือว่าการใช้สุราหรือวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้เกิดอาการมึนเมาเป็นการรักษาโรคนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม ส่วนกรณีเมื่อสุราหรือวัตถุออกฤทธิ์นั้นสิ้นสภาพเดิมอันได้แก่ สี กลิ่น และรส หรือวัตถุออกฤทธิ์ได้ถูกเจือจางไปแล้วในตัวยา ก็อนุญาตให้ใช้ยาในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ เมื่อไม่มีตัวยาอื่นที่อนุมัติมาทดแทนและแพทย์ที่แนะนำให้ใช้ยาในลักษณะดังกล่าวเป็นแพทย์เฉพาะทางที่มีจรรยาบรรณ หรือผู้ป่วยรู้ถึงสรรพคุณของยาในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากมีความรู้ในด้านการรักษาหรือเคยทดลองใช้กับโรคนั้นๆ มาก่อน ทั้งนี้ เนื่องจากหลักฐานของนักวิชาการกลุ่มที่หนึ่งมีความชัดเจนและไร้ข้อขัดข้อง⁽³⁾ และที่ประชุมนิติศาสตร์การแพทย์ครั้งที่ 8 ขององค์กรอิสลามเพื่อวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศคูเวตระหว่างวันที่ 22-24 / 5 / ค.ศ. 1995 มีแถลงการณ์ว่าเนื่องจากแอลกอฮอล์เป็นวัตถุออกฤทธิ์ที่ทำให้เกิดอาการมึนเมา การรับประทานแอลกอฮอล์จึงเป็นสิ่งต้องห้ามและตราบไต่ความพยายามของชาวมุสลิมในการผลิตยาที่ไร้แอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบยังไม่เป็นรูปธรรม (โดยเฉพาะยาชนิดต่างๆ ที่ใช้กับเด็กและสตรีมีครรภ์) ก็ย่อมไม่มีข้อห้ามตามศาสนบัญญัติในการรับประทานยาแผนปัจจุบันเหล่านั้น โดยจะต้องมีเปอร์เซ็นต์ของแอลกอฮอล์เพียงเล็กน้อยเข้าไปเป็นส่วนประกอบของตัวยาเพื่อรักษาสภาพของตัวยา หรือทำละลายวัตถุตัวยาบางชนิดที่ไม่ละลายในน้ำ และแอลกอฮอล์ที่เป็นส่วนประกอบของตัวยานั้นจะต้องไม่ถูกใช้เป็นตัวยาปลอมประสาทและไม่มีตัวยาอื่นมาทดแทน

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้รับประทานยาแผนปัจจุบันบางชนิดที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสม

(1) อัล-อินายะฮฺ : 8/500, ริดดุลมุหฺตาร : 4/215, อัล-มัชฮูญ : 24/21, ฮาซียะฮฺ อัต-ตุลุกียฺ : 4/353, กิฟายะฮฺ อัล-ญอญิบ : 2/453, อัล-มัญญูฮฺ : 9/51, เรวฺฎาะฮฺ อัล-ญอญิบีน : 3/285, มุขนีญ อัล-มุหฺตาดญฺ : 4/188, อัล-มุขนีญ : 8/308, 605, ฟ้าดาวา อิบนิ ดัยมียะฮฺ : 21/567-568, 24/266, 271, 273

(2) บะดาอิอุศเศาะนาอิฮฺ : 6/2943, 2945, อัล-มัญญูฮฺ : 9/51, มุขนีญ อัล-มุหฺตาดญฺ : 4/188

(3) มะวาด นะญีสะฮฺ ฟิลเศาะฮาบ์ วัต-ตะวาร์ บะฮฺซุน ฟิกฮียฺ มุกอร็อน : หน้า 104

เพียงเล็กน้อยในกรณีที่เป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้นเป็นเรื่องหนึ่ง และการรับรองเครื่องหมายฮาลาล เป็นอีกเรื่องหนึ่ง จึงเห็นว่าฝ่ายกิจการฮาลาลในองค์กรที่รับผิดชอบสมควรหลีกเลี่ยงการออก เครื่องหมายรับรองฮาลาลแก่บริษัทผู้ผลิตยาที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมทุกประเภท โดยให้องค์กร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงแจ้งเรื่องนี้เป็นข้อมูลข่าวสารแก่พี่น้องมุสลิม เนื่องจากประเด็นที่ขอ คำวินิจฉัยนี้เป็นเพียงข้ออนุโลมเท่านั้น ในขณะที่ประเด็นของการรับรองเครื่องหมายฮาลาลนั้น จะต้องเด็ดขาดและชัดเจน ทั้งในด้านศาสนบัญญัติและกระบวนการตรวจสอบ

ส่วนแคปซูลยาบางชนิดที่ทำมาจากเจลาตินนั้น จำต้องพิจารณาถึงประเภทของเจลาตินซึ่ง หมายถึง โปรตีนที่ถูกสกัดจากสารยึดเกาะของเอ็นไซม์ของหนังและกระดูกสัตว์ เรียกว่า คอลลาเจน ภายหลังจากผ่านกระบวนการทางเคมี เจลาตินจะถูกสกัดจากหนังและกระดูกของอูฐ วัว กระบือ แพะ แกะและสุกร ในปัจจุบันกำลังมีการวิจัยเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการสกัดเจลาตินจากปลา เจลาตินได้รับความนิยมและใช้กันอย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมการผลิตยา ผลิตภัณฑ์อาหารและ อื่นๆ โดยเฉพาะในการผลิตแคปซูลยาบางชนิดดังมีแถลงการณ์เลขที่ 11 ของสภามัจญมะฮ์ อัล-ฟิก ฮิล อิสลามีย์ ณ เมืองเจดดาห์ในการประชุมรอบที่ 3 ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงอัมมาน ประเทศจอร์แดน ในปี ค.ศ.1986 ระบุว่า ไม่อนุญาตให้ชาวมุสลิมใช้ยีสต์และเจลาตินที่ทำมาจากสุกรในผลิตภัณฑ์ อาหาร ส่วนยีสต์ตลอดจนเจลาตินที่ทำมาจากพืชหรือสัตว์ที่เชือดอย่างถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติ ถือว่าเพียงพอแล้ว (1)

อย่างไรก็ตามที่ประชุมนิติศาสตร์การแพทย์ที่จัดขึ้น ณ ประเทศคูเวตในระหว่างวันที่ 22-24 / 5 / ค.ศ. 1995 มีแถลงการณ์สรุปว่า เจลาตินที่เกิดจากการแปรสภาพของกระดูกสัตว์ที่เป็น นะฎิส หนังและเส้นเอ็นของสัตว์ที่เป็นนะฎิส (สัตว์ที่มีได้เชือดตามศาสนบัญญัติ) เป็นสิ่งที่สะอาด และอนุญาตให้รับประทานได้ โดยอาศัยหลักการแปรสภาพ (อัล-อิสติฮาละฮ์) ของวัตฎูอินทรีย์ที่เป็นนะฎิสหรือปนเปื้อนนะฎิสไปเป็นวัตฎูอินทรีย์ที่สะอาดได้ และการแปรสภาพของวัตฎูอินทรีย์ ที่ต้องห้ามไปเป็นวัตฎูอินทรีย์ที่อนุมัติตามศาสนบัญญัติ (2)

ดร.ยูซุฟ อัล-กอรฎอวีย์ ได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องนี้สอดคล้องกับแถลงการณ์ของที่ประชุม นิติศาสตร์การแพทย์ว่า การแปรสภาพของวัตฎูอินทรีย์ที่มาจากสุกรตามกระบวนการทางเคมีนั้น จะทำให้วัตฎูอินทรีย์นั้นหมดสภาพความเป็นสุกรที่ต้องห้ามในการบริโภค (3) กระนั้นก็ตาม คำชี้ขาด ของที่ประชุมนักวิชาการทั้ง 2 แห่งที่ปรากฏในคำแถลงการณ์ก็ยังคงมีความเห็นต่างกันในเรื่องของ เจลาตินที่ได้มาจากสัตว์ที่ห้ามรับประทาน เช่น สุกร เป็นต้น หรือสัตว์ที่ไม่ได้เชือดอย่างถูกต้อง ตามศาสนบัญญัติ ตลอดจนการแปรสภาพทางเคมีของเจลาตินที่ได้จากสัตว์ก็ยังมีข้อถกเถียงกัน

(1) เกาะรอรอด ว่า เตาศิยาต มัจญมะฮ์ อัลฟิกฮิลอิสลามีย์ เมืองญิดดะฮ์ : 43

(2) มะวาด นะฎิสฮ์ ฟิล เฆาะซาล์ วัต-ตะวาล์ฮ์; ดร.อับดุลฟิตตาลี มะหมุด อิดริส : หน้า 31

(3) ดูรายละเอียดในพะตาวา มุอาคิเราะฮ์; ดร.ยูซุฟ อัล-กอรฎอวีย์ : 3/658

ในหมู่นักวิชาการผู้สันตติกรณี ว่าเป็นการแปรสภาพทางเคมีโดยสมบูรณ์หรือไม่ อีกทั้งการใช้เจลาตินที่ได้จากพืชหรือสัตว์ที่อนุมัติให้รับประทานและผ่านการเชือดที่ถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติ นั้นย่อมเพียงพอในการผลิตแคปซูลยาหรือผลิตภัณฑ์อาหารและมีคุณสมบัติเหนือกว่าเจลาตินที่ได้สกัดจากสุกรหรือสัตว์ที่ห้ามรับประทานอีกด้วย (1)

จึงเห็นสมควรให้ฝ่ายกิจการฮาลาลขององค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักเสี่ยงจากการออกเครื่องหมายรับรองฮาลาลแก่บริษัทผลิตยา ที่จำหน่ายแคปซูลยาที่มีเจลาตินจากสัตว์ต้องห้าม รับประทานเป็นส่วนประกอบในกระบวนการผลิตแคปซูลยา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดการตรวจรับรองโรงเชือดสัตว์ฮาลาล พ.ศ. 2554 ว่าด้วยเกณฑ์กำหนดสำหรับการใช้คำ “ฮาลาล” ข้อที่ 4.2.1 และข้อที่ 4.2.17 ตามประกาศคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554)

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวเนื่องด้วยวัตถุดิบที่ผลิตเป็นยาซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีที่มาฮาลาลหรือไม่

ในกรณีของประเด็นที่ 3 นี้ให้ถือตามหลักการทางนิติศาสตร์อิสลามที่ว่า

“ الْأَصْلُ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ ”

“หลักเดิมในทุกสิ่งนั้นคืออนุมัติ” (2)

ทั้งนี้ หลักเดิมของสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ สร้างนั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และฮาลาล และไม่มีการห้ามใดๆ นอกจากสิ่งที่มีตัวบทที่ถูกต้องชัดเจนจากอัล-กุรอานและอัซ-ซุนนะฮ์ระบุว่าสิ่งนั้นเป็นที่ต้องห้าม ดังนั้นเมื่อปรากฏว่าตัวบทนั้นไม่ถูกต้อง เช่น บรรดาหะดีษฎะอ์ฟ เป็นต้น หรือตัวบทนั้นไม่มีนัยชัดเจนที่บ่งว่าเป็นสิ่งต้องห้ามก็ให้คงเรื่องนั้นไว้ตามหลักเดิมของการเป็นที่อนุมัติ (3) และอิบนุ มุฟลิห์ ได้ถ่ายทอดจากชัยคุลอิสลาม อิบนุ ดัยมียะฮ์ ว่า : แท้จริงชาวสะลัฟนั้นพวกเขาจะไม่กล่าวว่สิ่งใดฮารอมนอกจากเฉพาะสิ่งที่ได้รับรู้แน่ชัดว่าสิ่งนั้นฮารอมโดยเด็ดขาดเท่านั้น (4) และถือตามกฎทางนิติศาสตร์อิสลามที่ระบุว่า :

(1) มับฮัษ อี้รฺลามียฺ เฮลาล่า อัล-อิสติหมาน่า อะนะลิฆุมุรเราะมาต วันนะญาสาต พิตตะวาร์ วัลเมาะซาอ์ : หน้า 19

(2) อัล-อัซฮาบียฺ วันนะซออิร; อัซซุญญียฺ : 1/60

(3) อัล-ฮาลาล วัลฮารอม; ดร.ยูซุฟ อัล-กอรวฏอวียฺ : หน้า 20 มัคตะบะฮ์ วัะฮ์บะฮ์; ไคโร

(4) อ่างแล้ว : หน้า 25

“ مَا غَابَ عَنَّا لَا نُسْأَلُ عَنْهُ ”

“สิ่งที่ซ่อนเร้นจากเรา เราจะไม่ถูกถามถึงสิ่งนั้น” (1)

ดังนั้น เมื่อไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าวัตถุดิบที่ผลิตเป็นยาที่มีมาที่ฮาลาลหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการผ่อนผันและอนุโลมตามหลักการข้างต้นในการใช้ยาในลักษณะดังกล่าวได้โดยไม่มีข้อห้ามใดๆ ส่วนการรับรองเครื่องหมายฮาลาลให้แก่ผู้ผลิตยาที่ไม่สามารถตรวจสอบวัตถุดิบที่ผลิตเป็นยาได้นั้น ให้เป็นไปตามดุลยพินิจของฝ่ายกิจการฮาลาล

والله اعلم بالصواب

อาซิส พิทักษ์คุมพล

จุฬาราชมนตรี

(1) อัล-ฮาลาล อัลฮารอม; ดร.ยูซุฟ อัล-กออฎอวีย์ : หน้า 60